

UPPSALA
UNIVERSITET

UPPSALA UNIVERSITET
Teologiska institutionen
Religionshistoria & religionsbeteendevetenskap C, 30p
VT, 2018
Handledare: Maximilian Broberg
Betygsbestämmande lärare: Mia Lövheim

Den religiöst motiverade könsmaktsordningen

En textanalys av Margaret Atwoods
The Handmaid's Tale

Albin Malm
931102-5994
albin.malm.2277@student.uu.se

Abstract

Through the history have the women been subordinated to the men, structures that still are present in these days even though feminist movements have tried work against them. One platform that is quite common to use for drawing attention to a certain subject is popular culture. Here the author can disguise their thoughts or highlight them through another context. This brought my attention to Margaret Atwood's *The Handmaid's Tale* where religious symbols are commonly used through the book at the same time as women's rights are neglected. I wanted to know how these religious symbols are connected to this kind of structures, how they are motivating them. To answer that question I used a text analysis with the focus to find the underlying factors to this kind of use of religious symbols and how the gender roles are built up. I used two kinds of theories, one is Stig Hjarvard's mediatization theory with the focus on banal religion, and the other is Yvonne Hirdman's gender theory that are focusing on the view of women through the history. What I found was that Atwood is using religion as a theme to criticize the patriarchal structures in her time and to comment on the use of religious symbols uncontextualized to debate on questions that affects a majority of people, like questions about sexuality, abortion and sexual abuse.

Keywords: popular culture, *The Handmaid's Tale*, religion, gender, text analysis, banal religion, gender theory, mediatization theory

Innehållsförteckning

Kapitel 1 Inledning.....	4
1. Inledning.....	4
1.1. Syfte och mål.....	5
1.2. Frågeställning.....	5
1.3. Avgränsning.....	5
1.4. Forskningsgenomgång.....	6
1.4.1. Genus och Religion.....	6
1.4.2. Religion i Populärkulturen.....	7
1.5. Material.....	8
Kapitel 2 Teori.....	10
2.1. Presentation av teori.....	10
2.1.1. Stig Hjarvard – Medialiseringsteori.....	10
2.1.2 Yvonne Hirdman – Hon: tre formler.....	11
2.2. Operationalisering.....	13
Kapitel 3 Metod.....	14
3.1. Presentation av textanalys.....	14
3.2. Validitet.....	14
3.3. Arbetsmetod.....	15
Kapitel 4 Resultat och Analys.....	17
4.1. Resultat.....	17
4.1.1. Religiösa symboler.....	17
4.1.2. Hushållet.....	19
4.1.3. Övriga kategorier.....	22
4.2. Analys.....	22
4.3. Slutsatser.....	26
Kapitel 5 Diskussion.....	28
5.1. Teoretisk reflektion.....	28
5.2. Metodisk reflektion.....	28
5.3. Empirisk reflektion.....	29
5.4. Bidrag.....	30
5.5. Avslutande reflektion.....	30
Sammanfattning.....	31
Referenser.....	32

Kapitel 1 Inledning

1. Inledning

Genom historien har vi sett hur mannen har positionerats över kvinnan i samhället. Han har varit den ledande aktören inom politik, filosofi, forskning och historieskrivandet. Hon har alltid varit närvarande bredvid mannen, med en mindre roll i samhället och med varierande rättigheter, men alltid lägre stående och styrd av mannen. Idag, 2018, har kvinnans plats i samhället förbättras. På papper ska hon ha samma rättigheter som mannen och hon ska ha samma möjligheter. I praktiken ser vi dock fortfarande att patriarkala strukturer finns kvar där mannen är betydligt mer framträdande än kvinnan i maktpositioner och tjänar mer för lika arbete. Vi påminns om detta varje år när större event som guldbaggegalan, grammisgalan, idrottsgalan och musikfestivaler som Bråvalla, Emmaboda och Summerburst går av stapeln. I alla situationer råder det en överrepresentation av män, och ibland råder det avsaknad av kvinnor. Aktörerna för att synliggöra dessa brister, och de som har arbetat för kvinnans rätt, har varit feministerna, kvinnor i samhället som har ifrågasatt varför den heterosexuella, vita mannen är normen. Målet är att skapa ett samhälle där män och kvinnor lever på lika villkor, har samma möjligheter och samma rättigheter.

För att problematisera och öppna upp diskussionen kring bland annat genus, sexualitet, religion, förtryck och politik, har flera aktörer valt att använda populärkulturen som kanal. Genom film och litteratur kan skaparen dels kritisera händelser och strukturer ur sin samtid, men hen kan göra detta i en slags förklädnad. Hen kan baka in händelsen, hens ställningstagande och hens kritik i en annan verklighet eller händelseförlopp, till den grad att det inte är uppenbart för konsumenten i en första anblick (Forbes 2005, 5). En bok som *Vegetarianen* av Han Kang kan uppfattas som en ganska bisarr bok där en kvinna slutar att äta på grund av återkommande drömmar, ett beslut som påverkar människorna runt omkring henne. Men vi kan även se den som ett inlägg i debatten om en kontrollerande och förtryckande samtid, och rätten att bestämma över sin egna kropp. Roy Anderssons trilogi är ett annat exempel där filmerna kan uppfattas som konstiga och osammanhängande för den som förväntar sig något som liknar en Hollywood produktion, men de kan också ses som Roys reflektioner över frågor gällande vad ett liv är, vad en människa är och religionens plats i samhället. Det finns också ställningstaganden och problematisering i mer lättillgängliga verk som Dan Browns *Da Vinci koden* och *Matrix* av syskonen Wachowski. Populärkulturen är ett effektivt sätt att porträttera och förmedla en åsikt och ett ställningstagande, och ett sätt att bidra till debatten och bidra med information.

Det som intresserar mig är hur man inom populärkulturen använder sig av och porträtter religion, i detta fall hur religiösa symboler används för att skapa ge-

nusstrukturer. Jag har valt att använda mig av Margaret Atwoods dystopiroman *The Handmaid's Tale* för att undersöka detta. I *The Handmaid's Tale* finns det tydliga hierarkier i samhället, hushållet och inom könsrollerna, samtidigt som religiösa aspekter som bibliska verser och kristna strukturer är närvarande.

1.1. Syfte och mål

Syftet med denna studie är att undersöka på vilket sätt religiösa symboler är närvarande i *The Handmaid's Tale*, av Margaret Atwood och hur de används. Jag vill även undersöka hur religiösa symboler används för att upprätthålla könsmaktsordningen i den fiktiva staten Gilead. För att göra detta kommer jag göra en kvalitativ textanalys för att dels avtäcka hierarkier ur ett genusperspektiv och dels hur religiösa symboler är kopplad till dessa system.

Jag hoppas kunna bidra till en ökad förståelse till hur religiösa symboler kan användas i en historia eller en story inom populärkulturueella verk.

1.2. Frågeställning

Min frågeställning i denna studie är: Vilka religiösa symboler ger uttryck för banal religion i *The Handmaid's Tale* och hur upprätthåller dessa symboler könsmaktsordningen i den fiktiva staten Gilead? Hur kan relationen mellan män och kvinnor i boken förstås utifrån Hirdmans tre formler?

1.3. Avgränsning

The Handmaid's Tale är en roman på cirka 311 sidor (beroende på utgåva och publicist) och innehåller någon religiös koppling¹ på nästintill varje sida och beroende på uppsatsens omfång har jag valt att fokusera på ett kapitel, nämligen kapitel sex. Detta kapitel kallas för "Household" och innehåller ett flertal religiösa aspekter som är återkommande i hela boken, den innehåller även det mest centrala i berättelsen, allt från hur hushållshierarkin ser ut (något som speglar makten inom samhället och mellan könsrollerna), de olika könsrollerna och den centrala ritualet, den sexuella handlingen mellan tjänarinnan (handmaid) och frun och mannen i huset, en ritual som samhället mångt och mycket bygger på. Anledningen till att jag har valt boken framför serien beror främst på att jag har ett större intresse att göra en analys på boken. Jag tror också att boken är tydligare i sitt användande av det religiösa symbolspråket och vågar provocera, tillskillnad från en Tv-serie som hoppas på en större framgång. Provokation är förmodligen närvarande i serien också, men jag tror inte att de har samma rörelsefrihet som en roman har och de kan välja att tona ner något som inte är Tv kompatibelt. Serien har även skapats trettio år efter bokens första utgivning, det är därför fullt möjligt att skaparna har blivit influerade av moderna händelser och har därför gått ifrån lite och modifierat originalberättelsen.

¹ Bibelcitater (direkt referering och ibland som inspiration till namngivning av affärer och säkerhetsinstanser), kyrkliga representanter (som nunnor och präster), religiösa grupper (andra kristna grupper, men även judar och muslimer), referering om en allsmäktig herre (vid stiftande av lagar och vid samtal).

1.4. Forskningsgenomgång

I framtagningen av tidigare forskning har jag fokuserat på forskning om genus och religion och om forskning om religion i populärkulturen.

1.4.1. Genus och Religion

Jeanette Sky menar i sin bok *Genus och religion* (2009) att mannen genom historien varit den yttersta auktoriteten, normen och standardformen av människan medan kvinnan har varit det andra, det enda könet till och med som alltid har ställts i jämförelse mot mannen (Sky 2009, 24, 26, 28). Hon undersöker hur religion ligger till grund till samhällets uppfattning av könet och hur religiösa texter och symboler talar till de med makten (det vill säga männen). Att utmana dessa strukturer inom religionsvetenskapen har varit ett viktigt bidrag inom feminism och genusvetenskap (Sky 2009, 20, 22, 23, 32). Sky går djupare in i sin undersökning genom att ha enskilda kapitel för kristendomen, islam, hinduism och new age (de största religiösa grupperna i Norge) för att tydligare visa hur varje religion påverkar könsuppfattningen i samhället.

Enligt Sky råder det i både gamla och nya testamentet av bibeln en relationsbild mellan Gud och människan som en far och son, vilket ”rättfärdigar” det patriarkala systemet, mannen kom först och sedan kvinnan, kvinnan som är skapad genom mannen för mannen. Kvinnan underordnas alltid mannen genom hela bibeln (Sky 2009, 55, 56, 62). Sky argumenterar också för att om dessa strukturer ska finnas måste det finnas en form av uppfattning att könen är olika och det blir ett sätt att ”kontrollera” händelser i världen (Sky 2009, 72).

Anton Geels och Lena Roos behandlar i *Sex – för Guds skull* (2010) hur olika religiösa grupper angriper ämnet sexualitet (Geels & Roos 2010, 7). Tidigt klargörs det att oavsett religion kan inte sexualitet separeras från genusroller och maktstrukturer i en analys, och inom de flesta religiösa grupper är det främst mannen som är privilegierad (Geel & Roos 2010, 10). Genom sexualitet har religiösa grupper kunnat reglera och kontrollera samhället, dels relationen mellan folk inom samma grupp men även skapa ett Vi och ett Dem (Geel & Roos 2010, 11–13).

Solveig Boasdottir skriver i sitt kapitel att inom kristendomen finns det en kluvenhet till det sexuella, den bringar dels liv men den sexuella akten är även kopplad till synd och död. Trots denna kluvenhet menar Boasdottir att kristendomen stått för en syn av att sexualitet är något som måste kontrolleras. (Boasdottir 2010, 51). Det bör dock sägas att flera kristna grupper använder sig av det gamla testamentet vid tolkning av det sexuella, därför är det en god idé att även se hur sexualakten speglas i judendomen (Boasdottir 2010, 53). Inom judendomen är föreningen mellan man och kvinna ett av de mest heliga i livet, att ha förmågan att skapa genom Gud. Det bör dock poängteras att kvinnan alltid har varit underordnad mannen i alla lägen, inte minst inom den sexuella akten. Kvinnan har inte mycket att säga om saken, hon ska bära och föda fram söner (Roos 2010, 30, 31). Redan vid den tidiga kristendomen klargjordes att det viktigaste med den sexuella akten är fortplantningen, annars är avhållsamhet att föredra. Paulus värderar till och med celibatet högre än äktenskapet, och under medeltiden ansågs hor, våldtäkt och incest som mindre synd än onani och homosexualitet, just för att de kan resultera i graviditet. Mannens sexualitet anses med andra ord mer viktig än kvin-

nans. Denna form av sexualmoral var närvarande fram till 1960-talet när preventivmedelsmarknaden ökade, men fortfarande finns det något skamligt att utföra sexuella handlingar som går emot naturen (det människan är skapad till att göra) (Bóasdóttir 2010, 61–63).

1.4.2. Religion i Populärkulturen

Bruce David Forbes (2005) forskar på hur populärkulturen använder sig av religion för att dels skapa en historia och angripa en diskussion, men även hur den religiösa representationen påverkar människors religiositet. För att kunna göra en sådan analys behövs en definition av vad både populärkultur och religion är anser Forbes (Forbes 2005, 2). I denna studie använder jag mig av Simon Lindgrens (2014) definition av populärkultur, en definition han sammanfattar grovhugget genom fyra punkter (Lindgren 2014, 46). Populärkultur är:

- Kommersiell – det existerar en ekonomisk övervägning, en producering och en konsumering.
- Lättillgänglig – stora grupper kan lätt identifiera och ta till sig innehållet.
- Inte intellektuellt krävande – man behöver inte förbereda sig inför verket.
- Folkligt – den ger vad folk vill ha och återspeglas människors önskningar och begär.

Religionsdefinitionen i denna studie är en substantiell definition av religion där symboler och handlingar är kopplade till en tro på en transcendent varelse. Man utför alltså handlingar och använder symboler i sammanhang till sin trosuppfattning på ett gudaväsen, t.ex. böner, heliga texter och sakrament. För att sätta denna definition i kontext har jag valt den framför en funktionell religionsdefinition som också fokuserar på innehållet, men koncentrerat på vad detta innehåll leder till och gör för människan och samhället (Lövheim & Nordin 2015, 18, 19).

Enligt Forbes finns de fyra olika relationer mellan religion och populärkultur; 1. Religion i populärkultur; 2. Populärkultur i religion; 3. Populärkultur som religion; och 4. Religion och populärkultur i dialog (Foster 2005, 10). I min undersökning är jag intresserad av religion i populärkulturen och kommer därför fokusera på den första relationen.

Iwamura diskuterar hur filmer som *Broken Blossom*, *Kung Fu*, *The Karate Kid* och *The Teenage Mutant Ninja Turtles* har påverkat Västvärldens bild av en buddhistisk munk, som en enstöring, den sista av sitt slag men som är villig att offra sig för det västerländska (förmodligen kristna) barnet som behöver hjälp. Det är främst genom dessa porträtteringar som vi i väst har byggt vår uppfattning av vad en buddhistisk munk är (Iwamura 2005, 28, 30, 31).

Thompson fokuserar på hur reklamföretag utnyttjar religiösa högtider, främst julen, för sin egen vinning. Det fanns en tid i USA där religion inte fick representeras i bland annat Tv-program, men det Thompson fann var att julen var undantaget. Julmusik spelades och specialavsnitt tillägnade julen sändes via radio och Tv. Anledningen till detta är känslan av nostalgi större delen av befolkningen känner vid julen och även icke praktiserande kristna tar del av denna högtid. Med inspiration av de tre vise männen har julen blivit gåvornas tid, något reklamföretagen har anammat. Med välinriktad reklam och användandet av den religiösa högtiden tjänar reklambranschen som mest under december månad på hela håret (Thompson 2005, 45, 49, 52).

Knicht däremot fokuserar på litteraturen, främst Dan Browns *Da Vinci koden* och Sue Monk Kidds *The Secret Life of Bees* (båda har även filmatiserats), två böcker som lyfter fram kvinnans plats i kristendomen genom att modifiera de traditionella berättelserna. De finns forskning som visar att sådan här litteratur har introducerat flera till feminism inom religion och väckt intresset. Enligt religiösa institutioner är dessa tolkningar inte är ”korrekta”, men de utmanar den traditionella synen på kvinnan och utveckling inom detta ämne (Knight 2005, 56, 61, 63, 72).

Hulsether har undersökt hur populärmusik och musikvideos från främst Madonna använder sig av religiösa teman. Det han finner är att själva låtarna eller videorna i sig inte har religiösa budskap, utan de har använt sig av religiösa teman och symboler för att ge sig in i debatten om sexism och rasism bland annat. Religiösa symboler blir ett sätt att angripa något som är problematiskt (Hulsether 2005, 76, 83, 88, 90)

En annan forskare som har arbetat med relationen mellan populärkulturen och religionen är Gordon Lynch. Lynch (2005) anser att studier av populärkultur är viktiga då de kan bidra till den personliga, kulturella och sociala utvecklingen. Hans forskning visar också att man genom studier av till exempel skönlitteratur kan verkets samtid förstås (Lynch 2005, 21–24), något som jag är intresserad av i min studie.

1.5. Material

Själva premissen i *The Handmaid's Tale* är att det dels utbryter ett stort krig i USA och dels att en kärnkraftsolycka sker, skeenden som vänder upp och ner på allas tillvaro. I boken introduceras Republiken Gilead, en republik som styrs av en fundamentalistisk kristen regim som skapar strukturer i samhället baserat på religiösa idéer. I och med kärnkraftsolyckan föds det allt färre barn och bland de som föds är det få som överlever eller friskförklaras. Den fundamentalistiska kristna gruppen tar över makten och skapar staten Gilead och isolerar dess invånare från omvärlden. De tror att det är Gud som har tagit kvinnornas fertilitet, likt Gud gjorde i bibeln, därför inspireras regimen av bibelns innehåll när nya lagar instiftas. Kvinnor som har lyckats få barn eller har bevisat sig fertila tas in och utbildas för att bli tjänarinnor (handmaids som Atwood benämner det). Dessa kvinnor ska hjälpa de högtstående paren att få barn genom att bli havande och detta genom en ceremoni som sker en gång per månad. Den som berättar hela historien är Offred, en av tjänarinnorna och genom henne introduceras vi för hur staten ser ut och är uppbyggd. Vi får också genom hennes tillbakablickar veta hur staten såg ut före kriget och hur allt började. Kort sagt, detta är en bok om en teokrati där kvinnorna har förlorat alla sina rättigheter och är underordnade männen.

Boken kom ut 1985 och Atwood inspirerades av hennes besök i Östtyskland och Tjeckoslovakien under 80-talet, två länder som lever bakom järnridån, där tystnaden och känslan att vara ständigt övervakad var närvarande. Hon reagerade även på hur medierapporteringen kunde korrigeras och bli något annat än vad ursprunget var. Atwood påstår också att i och med att hon var född och uppvuxen under andra världskriget (född 1939) har hon kunskap om hur etablerade ordningar kan förändras bara över en natt, något som också låg till grund till denna bok (Atwood 2017, xiii). Hon inspirerades även av puritanismen för att skapa en teo-

krati i USA, en anglosaxisk grupp som etablerade sig i USA under 1600-talet som ville reformera samhället till en mer sträng och religiös livsstil (Atwood 2017, xiv). Hon ville också ge kvinnan en röst och en personlighet. Under krig och ockupationer i historien har kvinnan utnyttjats och våldtagits. Hon har varit den som har frambringat och förlorat barn utan att hennes historia har berättats (Atwood 2017, xvi, xvii). Sedan boken publicerades har den översatts i över fyrtio språk, men den har även blivit film (1989), opera, balett och det senaste tillskottet är en TV-serie av MGM/Hulu (2017) (Atwood 2017, xv), vilken är den främsta anledningen varför denna berättelse har ökat i popularitet och nyutgåvor av boken publiceras.

Kapitel 2 Teori

2.1. Presentation av teori

Jag kommer i min analys använda mig av Stig Hjarvards medialiseringsteori och Yvonne Hirdmans genusteori om kvinnans tre formler och kommer här presentera båda dessa teorier var för sig.

2.1.1. Stig Hjarvard – Medialiseringsteori

Medialisering är ett begrepp sprunget att förklara mediers ökade inflytande och betydelse inom samhället. Medialiseringsteorin har visat sig viktig för att förstå mediers påverkan på det kulturella fältet och sociala institutioner, som forskning, utbildning och religion (Hjarvard 2012, 24). Dock ska det sägas att medier påverkar dessa fält och institutioner på olika sätt och har olika betydelse, men själva rollen medier har haft har dock utvecklats. Den tidiga medievärlden (främst tidningar med nyhets- eller underhållningsvärde) var styrd av olika institutioner och instanser som hade egna intressen vad medier skulle porträttera, men i och med public service och andra utvecklingar inom medier blev de mer och mer självständiga ifrån de tidigare styrande institutionerna. Idag fungerar medier som en självständig ”där-ute” aktörer men även som en ”här-inne” aktörer där de är som en social interaktion mellan institutioner och privat personer. Medier ger även möjligheten för privatpersoner inom en institution att nå ut till sin publik utan institutionens hjälp (Hjarvard 2012, 25). Man kan dela upp medier inom tre olika funktioner beroende på vad de förmedlar eller hur de är utformade. Den första är medier som kanal, vilket innebär att medier fungerar som en kommunikationsväg mellan institutioner, politiker och befolkningen. Den fungerar som en medlare mellan sändaren och mottagaren. Den andra funktionen är medier som språk som hänvisar till sättet medier väljer att porträttera vissa händelser, att på sättet de väljer att sätta rubriken eller forma löpsedeln har de någonting att förmedla. Och den tredje och sista formen är medier som miljö. Vid denna funktion har medier en social uppgift att leverera moraliska eller etiska hänvisningar, eller till och med ena en grupp eller förena dem i t.ex. inom fandoms grupper (Hjarvard 2012, 27).

De tre ovannämnda formerna av medier påverkar religiösa texter, praktiker, sociala relationer och möjligen formen att tro, men detta bidrar inte till nya religioner, utan själva villkoren de har i det moderna samhället (Hjarvard, 2012, 27). Förutom dessa tre former av medier finns de tre olika kategorier av medialiserad religion som hanterar olika aspekter av den moderna medier som finns i dagens samhälle. Den första kategorin är religiösa medier, som är medier som kontrolleras av religiösa organisationer och institutioner. Den andra kategorin är journalistik om religion där man fokuserar på hur medier väljer att rapportera och porträttera religion, främst inom nyhetsrapporteringar. Den tredje och sista kategorin är

banal religion. Denna kategori behandlar hur religion används inom film, spel och litteratur i ett underhållande syfte (Hjarvard 2012, 28). I den här undersökningen är det just banal religion jag kommer fokusera på.

Det är genom banal religion som vi undersöker den religiösa representationen inom film, litteratur, spel, tidningar, musik och radio för att kunna dra parallellen vad religion har för kulturell plats idag. Det bör dock sägas att den substantiella religiösa traditionen sällan behandlas inom dessa medier, utan man fokuserar på den funktionella traditionen som symbolspråk, aktörer och problem som uppkommer eller finns inom religioner som underhållningsvärde och/eller problematisering, t.ex. användandet av magi i World of Warcraft eller Harry Potter. Man kan säga att de segment som mediet har valt att använda har tagits från sitt sammanhang och betydelse, men de ger ändå en slags påminnelse om att tron på religiösa och övernaturliga fenomen är närvarande inom samhället. Detta användande av material taget ur sin kontext är grunden till banal religion. Oftast väljer skaparna av medierna att blanda olika religiösa och övernaturliga segment för att sätta in dem i en ny kontext och i vissa fall i annan betydelse (Hjarvard 2012 34, 35). Hjarvard tar nordisk crime-litteratur som exempel där det är relativt vanligt att magirealism, psykiska krafter och samtal med de döda är förekommande utan att detta är centrala teman i själva berättelsen. Religiöst konservativa och fundamentalister är också återkommande i crime-litteraturen, oftast som avvikande från samhället i form av sexualitet och bestraffning i form av våld. De karaktärer som är starkt konservativa och fundamentalistiska porträtteras oftast som svåra och som ett hot mot samhället. Inom andra litteratur- och filmgenrer förekommer även där kritik mot starkt religiösa personer och kyrkans auktoritet i samhället. Dessa olika verk speglar sekulariseringen och individualiseringen som har skett/sker bland de nordiska länderna, därför bör man vara medveten om hur religiositeten och den religiösa debatten ser ut i produktionslandet. Amerikanskt producerade medier har fått ett allt större inflyttande i Väst och konsumeras i en allt högre grad och detta påverkar interaktionen mellan människor och religiösa segment. Amerikanska medier är inte rädda att ha övernaturliga och religiösa teman som det centrala i berättelsen och är oftast inte kritiska mot religionen i samhället utan den porträtteras som en naturlig del av samhället (Hjarvard 2012, 38, 39).

Det är detta användande av lösryckta religiösa segment som intresserar mig i denna studie, hur religion används i underhållningssyfte i populärkulturen. För att återkoppla till vad Forbes (2005) och Lynch (2005) studier av relationen mellan populärkultur och religion är jag intresserad av hur den substantiella religiositeten i form av en tro på en högra transcendent varelse presenteras eller representeras i verket och vad denna presentation och representation säger om den samtid verket kommer ur.

2.1.2 Yvonne Hirdman – Hon: tre formler

Hirdman har i sitt genusarbete undersökt hur historiska faktorer och idéer har påverkat våran syn på genus och har funnit tre formler genom historien som definerar en kvinna (Hirdman 2003, 26).

A – icke A är vad Hirdman kallar för grundformeln eller grundackordet. Dock är denna formel svår att återge då kvinnan kan beskrivas som en skugga, som ett icke varande. Det är mannen som är det mänskliga och mannen som är formen. Kvinnan är formlös och vag och har lika lite med vad en människa är som boskap

har. Mannen är A, och kvinnan är en icke-man, därför har hon inte någon betydelse (Hirdman 2003, 27, 28).

A – a är en jämförelse formel där kvinnan ses som en mindre, till och med som en defekt man. Kvinnan är en ofullgången man. Hirdman jämför denna modell med enkönsmodellen där kvinnans och mannens kön är desamma, de är bara vända åt två olika håll, där mannens kön är det ”korrekta”. Kvinnan ses som en sämre variant av en man, men detta öppnar upp kategorierna mellan man och kvinna mer. En kvinna kan nå en maktposition och få sin röst hörd genom att hon anses vara mer man än kvinna. Men själva essensen av A-a formeln är att mannen är normen, en norm som kvinnan jämförs med och allt som är avvikande från denna norm visar hennes underutveckling. Uppfattningen att kvinnan är mindre kapabel till allt manligt påverkar hennes möjlighet till utbildning och yrkesval (Hirdman 2003, 27–35).

A – B är den normativa formeln, där kvinnan är motsatsen till mannen och är ägare av egenskaper som mannen inte vill ha. Här fokuseras det på vad som särskiljer mannen från kvinnan och tvärt om, man betonar en total åtskillnad. Tillskillnad från A – a formeln och dess enkönsmodell med variationer ger denna formel uttryck för två olika arter, en tvåkönsmodell. I teorin ska dessa två arter verka utan att jämföras, men mannens egenskaper ses som bättre och mer önskvärda, viktet leder till att mannen får mer makt. En evolutionsteori är att mannen har utvecklat kroppsliga och andliga egenskaper genom rivalitet och konkurrens, medan kvinnan endast har utvecklat kroppsliga egenskaper. Genom sin andliga utveckling har mannen skapat egenskaper som förståndsformåga och intellekt, egenskaper som inte är fullt lika utvecklade hos kvinnan. Hennes främsta egenskap är hennes reproduktionsformåga, men det har funnits, och kanske fortfarande finns en uppfattning att kvinnans fertilitet påverkas av manliga egenskaper. Förnklat kan sägas att mannen inte kan föda barn och detta beror på de egenskaper han har. Om kvinnan börjar införskaffa sig manliga egenskaper som fysiskt arbete och läsning ökar risken för sterilitet. Kvinnan är ett kön, inget mer (Hirdman 2003, 35–43).

Hirdman lyfter dock att i dagens moderna samhälle sker det en blandning mellan A-a och A-B formlerna. Kvinnan är representerad av en aB eller Ba formel, där B är idol-kvinnan, idealtypen, och a är den ofullständiga mannen. Vi kan sammanfatta det på detta vis: idealet för en kvinna är att vara reproduktiv (B) samtidigt som hon har blivit accepterad inom yrkes- och intellektvärlden men hon anses inte lika kompetent som sin manliga kollega (a) (Hirdman 2003, 44).

Den manliga formeln har aldrig varit definierat lika snävt som kvinnas. Det som har varit grundläggande manligt genom i historien är att inte vara kvinna och att vara stark i handling och tanke. Mannen har definierat vad kvinnan är för att kunna definiera vad som är manligt (Hirdman 2003, 51, 57, 59). Genom historien har mannen setts vara mer själslig och gudomlig än kvinnan, som har symboliserat det kroppsliga. De har rått delade meningar dock om mannens kroppsliga egenskaper, om de kroppsliga begären (till exempel dominera, supa och våldta) ska tyglas eller om det är en del av mannens natur (Hirdman 2003, 52, 55, 56). Det som har definierat en man har varit hans könsorgan och sperman har setts som en del av hans gudomlighet (något som inte skulle missbrukas genom onani) (Hirdman 2003, 49).

Att kvinnan är underordnad mannen är genusmönster som Hirdman kallar för en social bottensats, en bottensats som ingår i den mänskliga kulturen som en cementplatta som allting byggs på. Det är på detta vis som hierarkiska system har

skapats utan att ifrågasättas, för mönstret har blivit en "självklarhet" (Hirdman 2003, 75). Hirdman kallar detta för basen till ett "genuskontrakt", ett osynligt kontrakt som ger mannen rätt till makten över kvinnan. Den naturliga ordningen är segregerad. Forskning visar att det är de som är underordnade som upprätthåller denna ordning. De är medvetna om sina begränsningar och därför medvetna om när andra går emot dem. Till exempel har det funnits kvinnor i historien som har tagit på sig ansvaret att se till lägre stående kvinnor så att de dels följer detta kontrakt (Hirdman 2003, 88, 91–93).

2.2. Operationalisering

I den här studien kommer jag leta efter uttryck i texten för banal religion med hjälp av en substantiell religionsdefinition. Trots det faktum att författaren av boken menar att hon är inspirerad av någon form av puritanism i hennes skapande av Gilead, har jag ändå valt att betrakta de religiösa symboler och referenser som förekommer som uttryck för banal religion, just för att de används på ett sätt som inte nödvändigtvis stämmer överens med den kontext de tagits ur (i detta fall någon form av puritanism). Med andra ord kommer jag leta efter lösryckta religiösa symboler i *The Handmaid's Tale* som hänvisar till en tro på en transcendent varelse och urskilja dessa symboler från profant använda symboler. Detta för att besvara frågan vilka religiösa symboler som är närvarande i mitt valda material och förstå hur de används inom en substantiell religionsdefinition. En sådan förståelse kommer hjälpa mig att svara på hur de religiösa symbolerna inom min valda definition upprätthåller könsmaktsordningen.

Jag kommer även vara uppmärksam på sättet kvinnorna är beskrivna i boken och vilka begränsningar de har gentemot männen, och jämföra detta med Hirdmans genusteori och försöka applicera hennes tre formler. Detta gör jag för att kunna förstå vad förslags kvinnosyn dessa religiösa symboler upprätthåller och motiveerar till inom könsmaktsordningen. I slutet av metodkapitlet kommer jag redogöra hur jag kommer använda dessa teorier mer konkret.

Kapitel 3 Metod

3.1. Presentation av textanalys

I min studie har jag valt att använda mig av kvalitativ textanalys. Textanalys i sig är en metod framtagen inom samhällsvetenskapen där de intresserar sig för hur texter kan spegla händelser och relationer, men även påverka människans uppfattningar och föreställningar, dels om samhället men även om andra människor. Genom textanalys kan man förtydliga bakomliggande orsaker till den utvecklingen (Boréus 2017, 157, 158). Själva essensen av en kvalitativ textanalys är att läsa igenom en text för att ta fram det väsentliga innehållet i materialet. Genom en sådan analys kan man som forskare finna det som är dolt i texten vid första anblick. Det gäller som sagt att aktivt läsa texten men även ställa frågor under tiden man läser, antingen att texten svarar eller att man själv finner svaren (Esaiasson 2012, 210). För att få svar på sin problemställning använder man sig alltså av analysfrågor som konkretiserar och förenklar svaren till huvudfrågeställning. Beroende på om man tar en deduktiv eller en induktiv ansats kommer svaren möjligen skiljas åt (Esaiasson 2012, 215, 217). I min analys kommer jag ta en induktiv ansats och jag kommer använda mig av subjektspositionering för att finna vad som definierar könsrollerna i materialet. Subjektspositionering innebär att man analyserar hur kategoriseringen av människor sker och vilket utrymme människorna får under varje kategori. Mer konkret analyserar man vad som är basen för varje kategori, vilka egenskaper och handlingar tillskrivs människorna inom denna kategori, vad normen är inom gruppen och hur relationen mellan de olika grupperna ser ut (Boréus 2017, 165, 186).

I själva tolkningen försöker man inom kvalitativ textanalys förstå vad texten säger i förhållande till de frågor man ställer, och för att öka trovärdigheten behöver man ta ställning till några aspekter. Första aspekten är om analysfrågornas karaktär, kan man utläsa svaren direkt när man läser (manifest) eller är svaren på frågorna dolda (latent). En annan aspekt är vad forskaren har för avsikt med analysen av materialet, vad hen har för relation till texten, vad avsändaren hade för avsikt med materialet. Kritik till kvalitativ textanalys är forskarens tidigare erfarenheter som påverkar sättet hen läser och tar till sig materialet, en kritik som kvalitativ textanalys inte är ensam om. Säkert är dock att forskare med olika erfarenheter kommer läsa texten olika, en kvalitativ textanalys är subjektiv (Esaiasson 2012, 221, 222). I avsnittet ”arbetsmetod” presenterar jag hur jag har gått till väga för att lägga upp min analys av texten.

3.2. Validitet

I forandret av sin studie är det viktigt fundera över validiteten av sin undersökning. För att skapa validitet i sin studie krävs det att man frågar sig om studien

undersöker det den säger sig ska undersöka och är metoden relevant för den valda frågeställningen. Detta kallar Malterud (2014, 27) för intern validitet, och hon menar att ordet relevans är nyckelordet vid förståelse av detta. Materialet, det vill säga boken, har en hög relevans i min valda frågeställning. Likaså är textanalys en lämplig metod för ett sådant material. Slutligen är frågeställningen direkt kopplad till de teorier som används i analysen. Baserat på Malteruds fråga om relevans är det därför rimligt att anta att studien har god inre validitet

Den externa validiteten åsyftar på i vilka sammanhang som resultatet är giltigt utanför sin egen kontext, hur generaliserbart är resultatet. Undersökningens validitet blir lägre om man inte överväger studiens överförbarhet utan endast ser till sin lokala kontext (Malterud 2004, 27, 28). För att bemöta detta har jag valt att använda mig av forskning om genus och religion, och religion i populärkultur i min tidigare forskningsgenomgång, detta för att kunna dra paralleller till dels genusforskningen men även forskning inom populärkultur. Jag tror att min studie kan bidra till förståelse hur religion kan användas inom populärkulturen och har en god överförbarhet inom forskningsområdet religion i populärkulturen.

3.3. Arbetsmetod

Inför min analys har jag bekantat mig med materialet, läst det ett par gånger samtidigt som jag har fört anteckningar, detta för att kunna hitta mönster och infallsvinklar jag skulle kunna använda vid min studie och analys. I min frågeställning gör jag klart att jag är intresserad hur religiösa symboler används för att skapa en könsmaktsordning, därför började jag min analys med att lyfta de religiösa symbolerna som var närvarande i materialet, i vilken kontext de uppenbarar sig och hur de används.

Det jag fastnade för under min läsning var subjektspositioneringen som var tydlig genom hela materialet, och därför fortsatte jag analysen med att finna de kategorier av människor som är närvarande i materialet och vad det innebar att tillhöra denna kategori.

Vidare såg jag starka skillnader mellan de olika kategorierna, allt från själva basen av kategoriseringen till restriktionerna som varje kategori levde efter. För att vara tydlig och avgränsa mig beslöt jag mig för att gå in i texten deskriptivt och sökte efter restriktioner och skillnader inom och mellan kategorierna som påvisade maktskillnader mellan de olika kategorierna. Att kvinnornas kategorier var mer begränsade än männens var också tydligt och därför fokuserade jag även på könsmaktsordningen.

Analysen fortgår med att jag applicerar mina valda teorier av Hjarvard och Hirdman. Hjarwards banal religion ska hjälpa mig finna lösryckta religiösa symboler och skilja symbolerna med en substantiell definition från de profana och fastställa hur de används i könsmaktsordningen. För att finna dessa har jag använt mig av analysfrågorna: *Vad för typ av religiösa symboler är närvarande? Hur används dessa religiösa symboler?* och; *Hur påverkar dessa religiösa symboler den hierarkiska ordningen och könsrollerna?* I Esaiassons termer är mina analysfrågor är till stor del latent, även att de kan upplevas som manifest. Detta beror på att vissa symboler var mer tydliga än andra. För att förstå de religiösa symbolerna som var förekommande använde jag mig av tidigare kunskaper om religiösa symboler, men oftast var det tydligt när det rörde sig om t.ex. bibelcitater, och när jag vart osäker använde jag mig av internet sökning.

Hirdmans genusteori ska fungera som ett hjälpmedel att förstå det hierarkiska systemet och motiveringen att använda religiösa symboler för att upprätthålla en sådan maktordning, men jag ställde även analysfrågorna: *Hur beskrivs subjektspositionen i texten? Kan teorin om kvinnor som osynliga, defekta eller motsatsen till män hjälpa oss att förstå dessa subjektspositioner?*

I min avslutande del av analysen kommer jag presentera mina slutsatser utifrån resultatet och analysen.

Kapitel 4 Resultat och Analys

4.1. Resultat

Vid detta avsnitt kommer jag presentera resultatet från min textanalys med fokus på de religiösa symbolerna som var närvarande och subjektspositioneringen. Vid subjektspositioneringen har jag valt att skapa två kategorier, "hushållet" och "övriga kategorier", detta då relationerna mellan könsrollerna var mer tydliga mellan de i hushållet, men de i övriga kategorin är fortsatt viktiga i min fortsatta analys.

4.1.1. Religiösa symboler

De första religiösa symbolerna vi introduceras inför är de som är närvarande under Tv sändningen i Gilead. De finns kanaler som saknar bild och ljud och i vissa fall är allt bara brus. Dessa är kanaler som kommer från Montreals satellit, kanaler som har blivit blockerade på grund av sitt innehåll och att det är information som kommer utanför staten Gilead. Alla andra kanaler som fortfarande är i bruk består av körer som sjunger psalmer, präster som samtalar genom rutan (*These days they look a lot like businessmen*) och nyheter (Atwood 2017, 82). Deras Tv tablå består av innehåll som är godkänd av de religiösa stadgarna som staten har instiftat och förmodligen ser inte befolkningen på Tv för nöjets skull som de gjorde tidigare.

Offred använder sitt riktiga namn på ett sätt som kan liknas med en religiös akt, hon benämner den till och med som en trollformel eller amulett. Genom att repetera namnet minns hon tillbaka till tiden innan kriget, vem hon var (Atwood 2017, 84).

Under ceremonin läses det ur bibeln med texter utdragna ur Första Moseboken. Varje gång inleds läsningen med att citera det Gud sa till Adam (1 Mos 1:28) och Noah och hans söner (1 Mos 9:1): "Var fruktsamma och föröka er och uppfyll jorden". Dessa citat används som uppbyggnad till huvudtexten för hela ceremonin som är berättelsen om Jakob och hans fruar, mer specifikt hur Rakel ger sin slavinna Bilha till Jakob, genom henne ska Rakel få barn (Atwood 2017, 88):

När Rakel fann att hon inte födde barn åt Jakob blev hon avundsjuk på sin syster och sade till Jakob: "Ge mig barn, annars vill jag dö!" Då blev Jakob ond på Rakel och sade "Jag är väl inte Gud! Det är han som vägrar dig att få barn." Rakel sade: "Jag har ju min slavflicka Bilha. Gå till henne, så får hon föda i mitt ställe, och jag får barn genom henne." (1 Mos 30:1–4)

Bilha föder Jakob två söner åt Rakel och Lea som inte kunde bli havande igen efter att hon fött fyra söner åt Jakob gav även hon sin slavinna, Silpa, till Jakob för att föda i hennes ställe och ytterligare två söner föddes. Men Gud hörde Leas böner och gjorde henne havande igen ytterligare tre gånger, varav en blev en flicka.

Då sade Lea: "Gud har belönat mig för att jag gav min slavflicka åt min man." (1 Mos 30:18)

Det är med dessa ord som bibelläsningen avslutas (Atwood 2017, 90). I bibeln fortsatte berättelsen med att även Rakel blev fruktsam genom Gud och födde Jakob en son till. Jakob fick totalt nio söner och en dotter med fyra kvinnor, varav endast två betitlades mödrar. Denna fundamentalistiska kristna grupp som har byggt upp detta samhälle och dessa ceremonier har agerat när antalet havande kvinnor har minskat med tiden i och med sjukdomar på grund av kärnkraftsolyckan, och desto mindre friska barn födda. Vad jag kan avläsa tror de att det är Gud som straffar eller testar sitt folk. Folket måste bli tillrättavisade och det är deras uppgift och det genom ganska drastiska åtgärder. Endast genom ceremonin kan de öka populationen igen och bli förlättna av Gud genom sitt uppoffrande av tjänarinorna.

Now we will have a moment of silent prayer," says the Commander. "We will ask for a blessing and for success in all our ventures." (Atwood 2017, 94)

Ceremonin förstätter med en tyst bön, något alla följer. Offred ber även hon, men hon har ingenting att säga Gud, istället upprepar hon en mening hon har hittat i sitt rum, inristad av den förra tjänarinnan. *Nolite te bastardes carborundorum*. Offred antar att det är latin, vilket framkommer senare i boken att så är inte fallet. De två sista orden är påhittade från engelskan, men själva meningen betyder "Låt inte jävlarna slipa ner dig", men detta är inget Offred är medveten om just nu. Innan bönen avslutas frågar Offred Gud: *Is this what you had in mind?* (Atwood 2017, 90, 92). Det hon refererar till är deras situation, speciellt tjänarinnornas, allt vad de får utså och har utstått. Under bönen har hon kommit ihåg hur hennes vän Moira fick sina fötter brutalt förstörda när hon försökte rymma från Rakel och Lea centret och det är detta hon ifrågasätter (Atwood 2017, 93). I större delen av boken verkar Offred ta avstånd ifrån budskapen som kommer ur den kristna fundamentalistiska gruppen och religion i stora drag, med vissa undantag. Offred känner sig övergiven av sin Gud och tar avstånd ifrån den Gud som den kristna fundamentalistiska gruppen målar upp.

Under en av sina tillbakablickar minns Offred hur de under lunchen fick Bergspredikan uppläst för sig under hennes tid på Rakel och Lea centret.

*Saliga de som är fattiga i anden,
dem tillhör himmelriket
Saliga de som sörjer,
de skall bli tröstade
Saliga de ödmjuka,
de skall ärva landet
Saliga de barmhärtiga,
de skall möta barmhärtighet*

Saliga de tysta. (Matt 5:3–5, 7)

Det Offred reagerar på är att de har lagt till *Saliga de tysta*, den hör inte dit, och de har valt att plocka bort flera verser, men hon har ingen möjlighet att ta reda på detta, dels har alla inte tillgång till bibeln och sen är det en synd för kvinnor att läsa (Atwood 2017, 89). Men Offred har rätt, vissa verser har plockats bort och istället ersatts av *Saliga de tysta*. De som har lämnats ute är:

*Saliga de som hungrar och törstar efter rättfärdigheten,
de skall bli mättade
Saliga de renhjärtade,
de skall se Gud
Saliga de som håller fred,
de skall kallas Guds söner
Saliga de som förföljs för rättfärdighetens skull,
dem tillhör himmelriket.* (Matt 5:6, 8–10)

4.1.2. Hushållet

I Gilead finns det flera olika könsroller som samhället är uppbyggt på, människorna sorteras in i olika kategorier. I det hem Offred befinner sig i introduceras vi för fem olika kategorier av människor. Den vi introduceras först och främst inför är Offreds kategorisering som tjänarinna.

My name isn't Offred, I have another name, which nobody uses now because it's forbidden. (Atwood 2017, 84)

Offred och de andra tjänarinnorna är de enda i samhället som byter namn, man förintar deras förflutna och tar bort deras identitet. Själva namnsättningen sker beroende på vem husherren är, om tjänarinnan sätts in i ett nytt hem ändras hennes namn (Atwood 2017, 95, 98). En tjänarinna har ingen identitet förutom att hon är en tjänarinna och ägd. En ägodel som har en begränsad frihet, som inte får lämna i sitt rum när mörkret har lagt sig (Atwood 2017, 97).

We are containers, it's only the insides of our bodies that are important. (Atwood 2017, 96)

Tjänarinnornas uppgift är att fungera som surrogatmödrar för högt uppsatta par (läs män), par som har blivit sterila på grund av radioaktiviteten. Tjänarinnans yttre spelar ingen roll, deras roll är inte att vara vackra, det enda som spelar roll är deras förmåga att föda barn. Därför har hon till exempel fråntagits rätten till att använda handkräm, det anses som slöseri, och vid bestraffning fokuserar de på händer och fötter för dem behövs inte för deras skäl (Atwood 2017, 91, 96). Offred reflekterar själv över detta inför ceremonin, att den är skapad för henne eller rättare sagt hennes kropp, samtidigt som hon undrar om det är någon skillnad (Atwood 2017, 81). Hon jämför sig med en möbel till och med, sittande bredvid frun i huset som ett slags stöd till henne när hon sätter och reser sig (Atwood 2017, 79)

Offred identifierar sig inte alls som 'Offred', det är inte hon, det är mer hennes kropp. Hon minns tiden innan Gilead och sitt egna namn och använder det som ett slags mantra för att dels minnas och hoppas (Atwood 2017, 84).

...believe that we will some day get out, that we will be touched again, in love or desire... I want to be valued, in ways that I am not; I want to be more than valuable. I repeat my former name, remind myself of what I once could do, how others saw me. (Atwood 2017, 97)

Hon fantiserar om att ta något från huset, bara något litet, bara för att kunna kalla det hennes och känna att hon har kontroll över situationen, samtidigt som hon är medveten att om hon gör detta utsätter hon sig själv för stor fara (Atwood 2017, 80, 81, 98).

Vi introduceras också för två andra kvinnor i huset som också jobbar under husherren, Cora och Rita. Dessa två är kokerskor bland annat, men i denna värld kallas de för Martha. De sköter hela huset, allt från matlagning till städning och har alltid mycket att göra och de skulle gärna göra annat än att vara vid ceremonin men är skyldiga att närvara, alla i hushållet måste närvara även fast de står i bakgrunden (Atwood 2017, 81, 86).

Marthas behandlas som människor och inte lika mycket som en ägodel som en tjänarinna, de bär till exempel fortfarande sina namn och har en större frihet, de har alltså en något starkare position än tjänarinnorna.

Förutom husherren finns det en annan man i huset, Nick, husherrens chaufför och budbärare (Atwood 2017, 99). Lik Marthas måste även han vara närvarande vid ceremonin i bakgrunden, men han äger troligen en högre position i hierarkistegen då han är en man. Detta blir tydligast när frun i huset antrar rummet alla befinner sig i, det är endast Nick hon hälsar på med en nickning, de andra ignoreras (Atwood 2017, 81). Dock får vi reda på att även Nick inte får röra sig utanför sitt rum när det är natt, men vi får också veta att Nick "retar" Offred med att ge henne flirtiga blickar och snuddar henne, han till och med kysser henne. Handlingar som kan kosta honom livet (Atwood 2017, 81, 98, 99), för sexualiteten är reglerad i Gilead och speciellt med en tjänarinna.

Serena Joy är frun i huset och mer makt har hon inte. Hon står över sin tjänarinna, hennes Marthas och sin mans chaufför, även fast skillnaden på deras makt är hårfin. Han som man kan säkerligen avancera i sin positionering medan Serena har sitt hem och inte mycket mer. Men hon tar tillvara på sin makt.

...the sitting room is supposed to be Serena Joy's territory... It's a little thing, but in this household little things mean a lot. (Atwood 2017, 86)

När hon har kommit in i vardagsrummet där de andra är sätter hon i gång nyheterna på Tv:n för att vänta ut tiden till hennes man anländer, detta är enda gången Offred får ta del av vad som händer (om detta även gäller Marthas och Nick är dock oklart) men det är Serena som har makten (Atwood 2017, 82, 84).

Serena ger sken av att ha en hård yta, men under ceremonin introduceras vi för en annan kvinna:

Serena has begun to cry. I can hear her, behind my back. It isn't the first time. She always does this, the night of the Ceremony... and we pretend to ignore it. (Atwood 2017, 90)

Detta sker under ceremonin som sagt, samtidigt som hennes man läser ur bibeln för alla. Hon är frustrerad över situationen, hon känner sig inte tillräcklig, det är egentligen hon som ska föda fram sina barn. Kvinnor som inte kan reproducera kategoriseras som en icke-kvinna och skickas iväg, det vill säga om hon inte är gift med en man som har en maktposition eller tillför nått annat till samhället. Hennes plikt är att ta hand om barnet som tjänarinnan föder fram. Är hon en kvinna eller en icke-kvinna, eller är hon nått annat? Serena har en hel del passiv-aggressivitet emot Offred på grund av dessa tankar och de yttrar sig speciellt under den sexuella ceremonin där hon är lite väl hårdhänt och hård i tonen mot Offred (Atwood 2017, 94, 95)

Den sista personen i hushållet är husherren, eller anföraren (*commander*) som Offred benämner honom som.

The Commander is the head of the household. (Atwood 2017, 81)

Det är han som bestämmer och det är han som är den slutgiltiga rösten i allt från ett beslut till hushållets medlemmars värde (Atwood 2017, 86, 87). Hans makt över de andra blir som mest tydlig när det endast är han som har tillgång till bibeln, en förmodad viktig bok i en sådan stat som Gilead är.

[He] takes the key out of his pocket... He inserts the key, opens the box lifts out the Bible... The bible is kept locked up, the way people once kept tea locked up, so the servants wouldn't steal it... who knows what we'd make of it, if we ever got our hands on it? We can be read to from it, by him, but we cannot read. (Atwood 2017, 87)

Här nämns också en viktig könsskillnad, kvinnor är inte tillåtna att läsa, oavsett vilken roll och positionering hon har, det är en synd. Läsning görs endast av männen (Atwood 2017, 89). Detta är ett sätt att kontrollera befolkningen, vad för slags kunskap de får ta del av, kommunikering kan endast ske genom tal och på det viset minska hemliga meddelanden. Det är även ett sätt att minska ”föreläsning” av bibeln och dess budskap. Tiden innan Gilead hade alla tillgång till bibeln och diskussioner rörande innehållet och budskapet var vanligt förekommande. Det utvecklades flera kyrkor som la fokus på olika saker, och denna splittring är fullt möjligt något Gilead vill undvika, därför är det endast husherrarna som får läsa ur bibeln (om Nick avancerar uppåt kommer han också få tillgång till denna kunskapskälla). Husherren fungerar som en präst, han lär ut bibelns ord, han bär ansvaret för de han predikat för och det är han som styr in till bön och avslutar den (Atwood 2017, 90, 92).

Vid den sexuella ceremonin är husherren den andra viktiga komponenten, den andra är tjänarinnan, frun är där bara för att kontrollera.

Even the Commander is subject to its whims. (Atwood 2017, 81)

This is serious business. The Commander, too, is doing his duty.
(Atwood 2017, 95)

Den sexuella ceremonin är inte för njutning, det är endast för fortplantningen, det anses vara distraherande från sitt ändamål om det är mycket mer (Atwood 2017, 94).

4.1.3. Övriga kategorier

Övriga kategorier av människor som är närvarande är Aunts, Angles, Team of Eyes och andra kristna grupper som baptister och kväkare. Aunts är en grupp kvinnor som har ett nära samarbete med staten och har som uppgift att utbilda kvinnorna till tjänarinnor på Rakel och Lea centret. Aunts är de som bär ansvaret för tjänarinnorna, instruerar dem och straffar dem (Atwood 2017, 89, 91, 96).

De andra grupperna får vi en större inblick i genom nyhetssändningen som Serena satte igång. Där rapporterar de om deras framgångar i kriget (med en viss modifikation tänker Offred, de visar endast de vinster och aldrig förluster) där Angels, som är Gileads militära styrka, lyckas ta kontroll på allt fler territorier. Team of Eyes är en grupp som fungerar som övervakare och spioner. De patrullerar ständigt genom städerna och övervakar alla statens invånare för att fånga in de som gör fel och misstänks som förrädare. Både Angels och Team of Eyes stora fiende är andra kristna grupper och under reportaget får man höra om Baptist gerillan och om kväkare. Dessa grupper försöker få ett stopp på Gileads framväxt och vad som sker inom staten och de försöker även hjälpa folk att fly över till Kanada, till exempel (Atwood 2017, 82, 83, 98). Den kristna gruppen som har tagit makten är med andra ord inte speciellt villiga att ha andra kristna tolkningar i sin stat. Deras tolkning och användning av bibeln är den mest korrekta och där med den enda som ska existera.

4.2. Analys

I denna del kommer jag utgå från arbetsmodellen och besvara analysfrågorna utifrån mina teoretiska perspektiv, banal religion och Hirdmans genusteori. Detta för att fastställa vad för symboler som används, hur de presenteras i materialet och hur de kan ligga bakom könsskillnader. Vid detta avsnitt ska jag också skilja de substantiella religiösa symbolerna från de profana och tydliggöra Atwoods bakgrund till boken.

Min första analysfråga handlar om de religiösa symbolerna, vad för slags symboler är närvarande i materialet. Det rör sig främst om ett kristet symbolspråk som används och basen av detta är den fundamentalistiska kristna gruppen som har den yttersta maktpositionen och ett förnekande av andra trossamfund. De religiösa symbolerna är främst kopplade till bibeln, dels direkt citat ur bibeln (vissa med en viss modifikation) men även namngivningen av kategoriuppdelningen av befolkningen. Bön praktiseras och Gud omnämns, utöver ett kristet symbolspråk finner jag endast en annan och det är Offreds reflektion över sitt riktiga namn som en slags amulett eller trollformel.

Vid min andra analysfråga ville jag ta reda på hur dessa religiösa symboler används. De religiösa symbolerna som framkom genom Tv sändningen är uttryck för banal religion då de endast används för att tydliggöra för läsaren vad för slags miljö detta utspelas i.

Bibeltexterna som är närvarande i ceremonin används för att rättfärdiga de lagar och tankesätt som är närvarande i Gilead. En annan bibeltext är bergspredikan som används vid större samlingar, likt lunchen på Rakel och Lea centret, för att påminna om hur man kan bli välsignad och att samhället är uppbyggt på dessa principer. Denna bibeltext har dock förkortats och en vers har lagts till för att det ska passa deras stadgar bättre. Det råder en begränsad variation av bibeltexter, det är samma texter som används vid ceremonin varje gång och predikan om salighet är den enda del av bergspredikan som används. Atwood har med andra ord tagit dessa texter utan att sätta dem i kontext till andra bibeltexter likt vad grunden till banal religion är. Genom berättelsen om Rakel, Lea och Jakob skapar Atwood till och med ett nytt sammanhang där de tror att användandet av tjänarinnor kommer leda till frälsning.

Rakel och Lea Centret är namnet på den ”skola” som kvinnor utbildas för att bli tjänarinnor, och är kopplad till Rakel och Lea ur bibeln och deras slavinnor Bilha och Silpa. Dessa slavinnor är själva inspirationen till tjänarinnornas uppgift, de ska föda barn åt deras härskarinnor likt tjänarinnorna ska föda fruarnas barn. En kanske inte lika tydlig referens till bibeln är gruppen Martha, som har fått sitt namn från ett helgon vid namn Marta. Marta kommer ur Johannesevangeliet och är syster till Lasaros och Maria och bosatt i Betania, utanför Jerusalem. De berättas om att Jesus var ganska fäst vid dem och reste direkt när han fick höra att Lasaros var på dödsbädden, men när han kom dit hade redan Lasaros dött och begravts. Jesus återuppväckte Lasaros ur sin grav och sen stannade Jesus kvar hos syskonen sex dagar innan påsk där Marta ständigt passade upp på honom (Joh 11–12:2). Marta är helgonet för servicenäringen, främst kopplad är hon till köket, där av är Martha kategorin namngivna efter henne. Här har Atwood använt karaktärer ur bibeln för att dels namnge kvinnorna med även för att verka karaktärs byggande. Fruen och tjänarinnan är ganska självklara vad som har inspirerat till dessa karaktärer och varför de är med, däremot får man ingen vidare förklaring i texten varför samhället har valt att introducera Martha gruppen. Deras funktion som kokerskor och husor är förståelig då de finns de som har samma arbetsuppgifter i dagens samhälle, men att ge dem namnet Martha får vi inte någon förklaring till. Istället fick jag göra en snabb internetsökning för att hitta helgonet Marta och förstå parallellen däremellan (Strindberg). Atwood har därför bara fortsatt på sitt religiösa tema vid namngivningen av denna grupp. Andra grupper som benämns med religiösa namn är militären och säkerhetstjänsten. Militären går under namnet Angels och deras uppgift är att beskydda Gilead, men även öka statens kontroll. Man kan dra parallellen att änglar är förmedlare av budskapet och beskyddare, samtidigt som den funktionen som angels har i Gilead kan liknas med samtidens militära styrkor. Desamma kan sägas om Team of Eye som är säkerhetstjänsten som övervakar befolkningen. Namnet är inspirerat av Guds allseende öga men deras funktion kan liknas med CIA och FBI. Om jag ska återkoppla detta till banal religion ser vi att Atwood har tagit delar ur sin kontext i den kristna traditionen för att skapa grupper i samhället. I tre av fallen har den religiösa betydelsen försvunnit mer eller mindre där deras funktion kan likställas med yrkesgrupper som vi hittar i det moderna samhället. De bidrar till en helhetsbild i staten Gilead som en religiöst bunden stat. Aunt gruppens funktion kan jämföras med en abbedissa samti-

digt som Hirdman (2016) påpekar att det alltid har funnits kvinnor med liknande funktion i historien. Detta är ett exempel där Atwood inte använde sig av något ur den kristna traditionen för att namnge dem även att hon hade kunnat.

Bönen är den som avrundar ceremonin för hela hushållet innan den sexuella ceremonin tar vid. Som banal religion skiljer sig inte denna bön märkbart från andra sammanhang, de gör detta för att be om välsignelse och lycka i handlingar. Offred har först ingenting att säga Gud men hon avslutar med att fråga Gud om allt som sker är verkligen planerat av Gud. Själva agerandet som staten rättfärdigar omnämns sällan tillsammans med Guds namn, men impliceras i argumenten. Gud blir varken mer eller mindre i jämförelse med andra kristna grupper, det är samma Gud, bara andra tolkningar av den heliga skriften. Även Gud som uttryck för banal religion är ganska vagt då bilden av Gud skiljer sig från person till person, något som dock framkommer i denna del där Offred ber till Gud men ifrågasätter den fundamentalistiska auktoriteten.

Offreds användande av sitt riktiga namn ser jag som ett uttryck för banal religion. Hon själv omnämner den som en slags amulett eller en trollformel, jag ser det som ett slags mantra som hjälper henne att minnas vem hon var innan kriget. Sättet hon använder sitt namn tycker jag påminner om religiösa mystiker där de använder mantran för att dels fördjupa sig i sina inre erfarenheter (SAOB), något som stämmer överens med hennes användning av sitt namn för att minnas.

Min tredje analysfråga berörde hur de religiösa symbolerna påverkar det hierarkiska systemet mellan de olika könsrollerna, jag kommer även besvara analysfrågorna om subjektspositioneringen och Hirdmans teori vid detta avsnitt. Genom bibelläsningen är det mannen Gud vänder sig till när budskapet att människan ska vara fruktsam och föröka sig framförs. Detta ger mannen den yttersta auktoriteten, det är till dem Gud talar till. Det som kan ligga till grunden till detta är uppfattningen som Hirdman (2016) målar upp att mannen är mer förståndig, intelligent och själslig än kvinnan, han står närmre Gud. I Gilead är det husherren som agerar som präst, det är han som gör bibelläsningen och det är han som dirigerar vid bön.

Visserligen är det endast husherren som har tillgång till bibeln och kvinnorna anses begå en synd om de läser. Anledningen till en sådan syn kan röra sig om en A-a relation, där kvinnan ses som en underutvecklad man, hon är inte kapabel att hantera sådant material för hennes intelligens och förnuft inte är tillräckligt utvecklad. Den kristna fundamentalistiska gruppen tror att det är Gud som har satt befolkningen på prov, likt Gud har gjort ett par gånger tidigare i bibeln (t.ex. berättelserna om Jobs och Abraham i Första Moseboken i Gamla Testamentet, eller de tio plågor som drabbade Egypten vid Exodus). De har blivit vilseledde och det är denna grupps ansvar att leda befolkningen rätt. Tiden innan kriget började allt fler feministiska tolkningar tas fram, tolkningar som går emot vad denna fundamentalistiska grupp tror på. Därför måste begränsningar ske vilka som har tillgång till bibeln och förbjuda kvinnan att läsa helt och hållet i och med att hon inte är kapabel att ta till sig det "korrekta" budskapet. De vill kontrollera kvinnorna och begränsa deras frihet. I bibeln är kvinnan underordnad mannen och det är så det ska vara, för det är så Gud har skapat dem.

Det kan också röra sig om en A-B formel. Kvinnan och mannen är två särarter där kvinnan är det kroppsliga och mannen är det själsliga, kvinnans plats är hemmet och hennes uppgift är att föda mannens barn och ta hand om dem. Mannen äger världen och har som uppgift att beskydda och försörja sitt hem samtidigt som han äger egenskaper som intelligens och förstånd. Mannen kan inte bli havande,

det är en kvinnlig egenskap, men om hon inskaffar sig manliga egenskaper, som intelligens och kunskap genom läsning minskar hennes kvinnlighet och hon löper stor risk att bli steril. Detta är en mer evolutionistisk och biologisk syn på hur kvinnan har blivit steril än att det är Gud som har gjort henne ofruktsam, beroende på om denna fundamentalistiska kristna grupp tror på evolutionen eller inte (det finns uppfattningar där Gud tros ligga bakom evolutionen) avgör om denna kvinnosyn är möjlig.

Oavsett vad för kvinnosyn som är närvarande i Gilead har de på ett drastiskt sätt begränsat kvinnornas förmåga att kommunicera och inhämta kunskap. Att begränsa vilka som har tillgång till bibeln är också ett sätt att göra befolkningen, främst kvinnor, beroende av husherren.

På tal om fertilitet ifrågasätts inte mannens förmåga att reproducera sig, det är endast kvinnan det kan vara fel på. En tjänarinna kan vara fruktsam men graviditeten blir avsaknad för det är egentligen mannen som är steril, men det är tjänarinnan som döms som ofruktsam och en icke-kvinna för hon inte kan fullfölja sin enda värdefulla egenskap. Till och med frun kan vara fertil men dömas som steril om hon och hennes man inte producerar barn. Enligt Hirdman (2016) har manlighet dels symboliserats av hans kön, men också genom spermier. Man har förstått att sperman behövs för att barn ska skapas, därför har den setts som gudomlig. Sperman är helig och skall inte slösas bort vilket kan förklara varför den sexuella ceremonin endast sker en gång per månad, annars gäller det återhållsamhet. Bilden av en steril man finns inte, det är alltid kvinnan. Jakob fick barn med alla fyra kvinnor, de gånger han inte fick berodde på kvinnans fertilitet. Abraham är ett annat exempel där han får barn med tjänsteflickan Hagar i hög ålder och sedan sin fru Sarah när Gud har gjort henne fruktsam (1 Mos 16:1–15, 21:1–4). Genom banal religion kan jag se att Atwoods idé om att skapa en trosuppfattning där mannen ses som evigt fertil kommer från porträtteringen av männen i bibeltexterna.

Fruns position inspireras av Rakel och Lea (möjligen Sarah), kvinnor som är/blir sterila men ses inte som mindre kvinnor för det, som tjänarinnorna gör. Att de är villiga att ge sina män sina tjänstekvinnor porträtteras som en god (möjligen dygdig) handling och de får Guds välsignelse och blir åter fertila. De fullföljer sedan sin kvinnlighet genom att fostra barnen själva och tar dem som sina egna. Återigen kan jag koppla genom banal religion att Atwood har tagit inspiration från bibeln för att framställa en tro på välsignelse genom detta agerande och fruns och tjänarinnans könsroller.

Kvinnor som tillhör grupperna Martha och Aunt är sterila kvinnor men de tjänar samhället på ett annat sätt och därför undslipper även de att kategoriseras som icke-kvinnor. Med andra ord kan man säga att en ideal kvinna som Hirdman talar om finns inte i Gilead, inte som person i alla fall. Visserligen benämner Hirdman (2016) ideal kvinnan som reproduktiv, vilket tjänarinnorna skulle infalla sig i, men så är inte fallet här. Istället är kvinnan uppdelad i fem kategorier: Tjänarinna, hustru, Martha, Aunt och icke-kvinna. Alla dessa är en form av kvinnlighet men ingen representerar allt, som idealkvinnan.

Bibeltexter används alltså för att motivera mannens maktposition över kvinnan, men även skapa skillnader mellan de kvinnliga kategorierna. Bibeln som ting används också som klyftbyggande medel mellan mannen och kvinnan och förtydligar vem som har makten. Användandet av bibeln förstärker det Hirdman (2016) kallar för genuskontraktet. Genom genuskontrakten motiveras mannens maktposition över kvinnan, han har det yttersta ansvaret för henne, medan hon ska föda hans barn, fostra dem och vara mannen till lags. Aunt är en kategori av kvinnor

som bär ansvaret att kvinnorna, främst tjänarinnorna, följer detta osynliga kontrakt. Deras roll kan jämföras med en abbedissa, en föreståndarinna i ett nunnekloster. Det är hon som har huvudansvaret över nunnorna och det hon som dirigerar dem. Även Hirdman (2016) nämner en högre stående kvinna som genom historien haft ansvaret för de lägre stående kvinnorna i samhället. Denna kvinna har tagit på sig ansvaret att se till att kvinnorna lever ett dygdigt och rätt liv och varit en viktig del för att genuskontraktet har fortgått.

4.3. Slutsatser

Vilka religiösa symboler är närvarande i *The Handmaid's Tale*? De religiösa symboler som var närvarande genom kapitlet var främst sprungna ur kristendomen, men detta kan förstås när boken handlar om en kristen fundamentalistisk rörelse. Den enda icke kristna symbolen var Offreds användande av sitt riktiga namn som ett mantra som påminner mer om mystiker, resterande hade främst koppling till bibeln men även en praktisk scen i form av bön om välsignelse. Atwood har inspirerats av främst texten om Jakob och hans två fruar och låtit den varit basen vad denna kristna grupp tror på, den bidrar även till karaktärbyggandet och deras relation till varandra. Hon har även tagit inspiration av övernaturliga krafter inom kristendomen (änglar och allseendeögat) och ett helgon för att namnge andra grupper i samhället som bär egenskaper som liknar symbolernas ursprungsbetydelse.

Hur upprätthåller dessa religiösa symboler könsmaktens ordning i Gilead? Staten Gilead är byggd på religiösa grunder och männen är den religiösa auktoriteten, det är han som läser ur bibeln, det är han som bestämmer vad för information som befolkningen/hushållet får ta del av. Genom att begränsa vilka som har tillgång till bibeln har Atwood skapat denna auktoritet och även skiljt männen och kvinnorna åt. Bibeltexterna har valt att använda beskyller kvinnan om inga barn frambringas och det förklaras som att Gud har tagit hennes fertilitet ifrån henne, något Gud kan ge tillbaka när hon har bevisat sig (genom att ge sin slavinna till sin man). Bibeltexterna ger också bilden av en evigt fertil man, skapad av Gud.

Hur kan relationen mellan män och kvinnor i boken förstås utifrån Hirdmans tre formler? Jag tyckte att Hirdmans teori hjälpte mig att se strukturerna tydligare och hon gav mig nya aspekter till hur strukturerna har uppstått och hur det finns en basstruktur som är svår att jobba emot. Lynch (2005) anser att man genom verk ur populärkulturen kan man förstå samtiden verket kommer ur och jag anser att genom Hirdmans teori kunde jag se hur Atwood har inspirerats av den feministiska kampen under 80-talet. En kamp som fortgår som gör denna bok lika aktuell idag som då.

I min studie har jag tagit en substantiell religionsdefinition med fokus på symboler och handlingar kopplat till en tro på ett gudaväsen för att finna om könsmaktens ordning motiveras av trosuppfattningen som är närvarande i Gilead. Genom banal religion fann jag ett flertal lösryckta symboler från den kristna traditionen där endast porträtteringen av mannen och funktionerna som frun och tjänarinnan har bar substantiell bäring. De övriga kategorierna av människor inspirerades av religiösa symboler vid namngivningen, men bar egenskaper av yrkesgrupper vi kan finna utanför en substantiell religiös kontext. Enligt Hulsethers (2005) forskning kan man använda sig av religiösa teman i sina verk för att berätta en historia och Forbes (2005) forskning visar att man kan använda sig av

populärkulturen för att göra ett inlägg i en debatt. Jag anser att detta är vad Atwood har gjort, hon har tagit ett religiöst tema för att kunna berätta en historia där hon ger kvinnan en röst i en patriarkal värld, för att kritisera sådana strukturer. Jag anser att Atwood inte kritiserar den substantiella religiositeten utan kritiserar utnyttjandet av religiösa symboler inom samhällsdebatten för att påverka en större befolkning som inte har samma trosuppfattning. Anledningen till denna uppfattning är för att narrativet, *Offred*, inte förnekar Gud utan visar att hon har en tro på en transcendent varelse men ifrågasätter den fundamentalistiska gruppens auktoritet i frågan, något som får bäring av Atwood själv (Atwood 2017, xvii, xviii). Det går också ihop med Hjarvards (2012) teori om att amerikanska medier sällan kritiserar trosuppfattningar utan använder religiösa symboler som centrala teman i storyn. Atwood är från Kanada, därför råder det en samklang mellan min uppfattning och Hjarvards teori. Därför är min slutsats att Atwood har använt religiösa symboler i *The Handmaid's Tale* som ett religiöst tema för att kritisera dels de patriarkala strukturerna men även utnyttjandet av religiösa symboler för att påverka omvärlden.

Kapitel 5 Diskussion

5.1. Teoretisk reflektion

Genom banal religion kunde jag lokalisera de religiösa symbolerna som användes i *The Handmaid's Tale* och om de grundade sig på en substantiell trosuppfattning. På så vis kunde jag se om könsmaktsordningen och könsrollerna hade religiös bäring, vilket den till viss del hade. Jag kunde också förstå bakgrunden till själva boken och den hjälpte mig att dra paralleller mellan mitt resultat och tidigare forskning. Det vart tydligt hur Atwood har valt att använda religiösa symboler tagna ur sin ursprungliga kontext för att skapa ett nytt sammanhang för att kritisera patriarkala strukturer och utnyttjandet av religiösa symboler i samhällsdebatten.

Hirdmans teori om kvinnans tre formler gav mig nya aspekter och infallsvinklar att se på representationen och synen på kvinnan i materialet. I detta sammanhang tror jag dock att en utvecklad teori om kvinnornas relation till varandra skulle vara till stor hjälp i och med att det inte bara fanns hierarkier mellan mannen och kvinnan utan även mellan de olika kategorierna av kvinnor. I boken fanns det en premiss där kvinnor som var sterila och inte bidrog med något till samhället klassades som icke-kvinna, något Hirdman själv inte går in på även att hon benämner idealkvinna B som reproduktiv. Jag skulle gärna sett en utvecklad B-b formel, och vid denna kontext en B-icke B formel för att tydligare diskutera kvinnornas relation till varandra. Jag vill alltså se en genusteori där man utgår från Hirdmans sätt att arbeta men där man utgår från en idealkvinna och inte en idealman för att tydligare se hierarkiska relationer mellan kvinnor.

5.2. Metodisk reflektion

I min studie har jag gjort det jag sa att jag skulle göra, jag har undersökt hur de religiösa symbolerna i *The Handmaid's Tale* används för att motivera till en könsmaktsordning i den fiktiva staten Gilead. Resultatet är jämförbart med den tidigare forskningen, gällande både forskning om manligdominans och populärkultur, för tydligare koppling se nedan. Jag anser att jag därför påvisar en god validitet, både intern och extern.

Styrkan med min valda metod är egenskapen att finna det som är dolt i texten. Med ett kritiskt öga kunde jag med dels kvalitativ textanalys och banal religion särskilja de substantiella symbolerna från de profana vilket hjälpte mig att se kopplingen mellan den religiösa tron och könsmaktsordningen. Det hjälpte mig även att få en närmare förståelse hur de religiösa symbolerna kan användas som tema i populärkulturella verk. Subjektspositioneringen var en annan stark del av

min valda metod, den var lättarbetad och gav en bra bas till att applicera Hirdmans teori.

Nackdelen med kvalitativ textanalys är mitt resultat färgas utifrån mina tidigare erfarenheter. Jag gör en tolkning vad Atwood ville få fram med boken, men som de framkommer i min presentation av metoden minskar trovärdigheten desto längre bort man är tidsmässigt, kulturellt och socialt från avsändaren. Boken publicerades första gången för 33 år sedan och ur ett nordamerikanskt, kvinnligt perspektiv. Jag har tagit del av Atwoods inledning till *The Handmaid's Tale* där hon redogör inspirationen till boken och hennes syn på läsares uppfattning om boken som feministisk och anti-religiös. Man kan påstå att detta har påverkat sättet jag har läst boken, men jag anser att det har hjälpt mig att förstå hennes perspektiv bättre.

5.3. Empirisk reflektion

Jag anser att mitt forskningsresultat har en god relevans då resultatet kan jämföras med den tidigare forskningen som jag har tagit del av.

Sky (2009) fokuserade på hur religiösa symboler används för att argumentera för det patriarkala systemet och underordna kvinnan under mannen, vilket är exakt vad Atwood har gjort i *The Handmaid's Tale*. Genom sin bok har Atwood kritiserat användandet och utnyttjandet av religiösa symboler för att upprätthålla strukturer eller motivera lagändringar.

Geels, Roos och Bóasdóttir (2010) skrev om hur sexualiteten har kontrollerats och fortfarande kontrolleras av religiösa instanser. Genom att ha kontroll över befolkningens sexuella handlande har dessa instanser kunnat reglera hur samhället ser ut. Roos och Bóasdóttir (2010) skriver också att det manliga sexuella begäret väger tyngre än kvinnans och hennes njutning inte har lika stor vikt som mannens inom de religiösa tankarna. Vi återkommer igen till Atwoods kritik mot att används religiösa symboler för att skapa strukturer och lagar inom ett samhälle, men här fokuserar hon på sexualiteten. Kritiken vänder sig främst till att begränsa människans berättigande till sin egen kropp och sexualitet genom religiösa argument och låta detta gälla över alla i samhället.

Forbes (2005) ser populärkulturen som en kanal för skaparen att nå ut till publiken och öppna upp diskussioner, som Dan Brown och Sue Monk Kidds gjorde i sina verka *Da Vinci koden* och *The Secret Life of Bees*. Båda dessa lyfte fram diskussionen om kvinnans plats i det religiösa rummet och genom dessa böcker har rörelser väckts och förändringar har skett. Jag har redan klargjort att genom sin roman har Atwood kritiserat vissa samhällsstrukturer, men hur hon har gjort det kan jämföras med vad Hulsethers (2005) säger om Madonnas låtar och musikvideos med religiösa teman. Det religiösa temat är ett sätt att angripa ämnet utan att proklamera att religion är lösningen eller det större problemet.

Trots att religion verkar ha använts just på det sättet i Atwoods bok, menar Lynch (2005) att studier av religion inom populärkultur är viktiga eftersom det kan säga något om samhällets syn på religion. *The Handmaid's Tale* är inget undantag. Jag kunde identifiera Atwoods inspiration av feministiska rörelser genom att föra fram kvinnans röst och perspektiv under en situation som kvinnan utsätts för genom vår historia.

5.4. Bidrag

Det min studie har bidragit till är att visa hur religiösa symboler kan användas inom populärkulturen utan att egentligen kritisera tron på en transcendent varelse, utan används för att angripa andra strukturer och kritisera dem. Min studie bidrar också till att lyfta frågan om en utvecklad genusteori bör tas fram för att tydligare avläsa hierarkier mellan kvinnor i historien och idag.

5.5. Avslutande reflektion

De frågor som har väckts hos mig är relationen mellan kvinnorna, inte bara i *The Handmaid's Tale* utan även i våran samtid. Sky går igenom i sin bok att en vit feminismkamp inte ser likadan ut som för en svart feminismkamp, de handlar om privilegier. Det jag skulle vilja undersöka mer är bilden av ett ideal. Det jag har fått ta del av är att mannen tyvärr porträtteras som människans ideal, men oavsett måste det finnas en idealkvinna, alltså något mer än att hon ska vara fertil. I *The Handmaid's Tale* är kvinnorna som är fertila positionerade långt ner i hierarkin, vilken säger emot idealet om en reproduktiv kvinna, med andra ord måste det finnas något mer. Med en teori om idealkvinnan och kvinnornas relation till varandra tror jag att jag kan få ut mer av Atwoods samhällskritik.

Sammanfattning

I den här studien har jag gjort en kvalitativ textanalys av Margaret Atwoods *The Handmaid's Tale* med fokus på kopplingen mellan religiösa symboler och könsmaktsordningen som är närvarande genom boken. Det jag ville undersöka var vilka religiösa symboler som är närvarande och hur dessa används för att motivera en hierarki mellan de olika könsrollerna. Jag var också intresserad av om könsrollerna och hierarkin kunde förstås genom Yvonne Hirdmans genusteori, en av mina valda teorier som hanterar kvinnosynen genom historien. Min andra teori var Stig Hjarvards medialiseringsteori med fokus på banal religion som fokuserar på användandet av religion som underhållningsvärde inom medier som bland annat film, musik och litteratur. Jag gjorde som sagt en kvalitativ textanalys där jag använde mig av subjektspostionering för att definiera kategoriseringen av mänskorna, detta för att förtydliga könsrollerna och relationerna mellan dem. Det jag slutligen fann var att Atwood har använt de religiösa symbolerna och den teokratiska staten som tema för sin roman utan egentligen kritisera religionens plats i samhället. Istället fokuserar hennes kritik på de patriarkala strukturerna i hennes samtid och användandet av religiösa argument tagna ur sin kontext för att debattera samhällsfrågor som påverkar en större befolkning, som sexualitet, aborträtten och sexuella övergrepp. I min inledning nämner jag att populärkulturen är en effektiv plattform att nå ut till en större publik och öppna upp en diskussion eller göra ett inlägg i en debatt, och det är precis det jag har funnit att Atwood har gjort.

Referenser

- Atwood, M. (2017). *The handmaid's tale*. New York: Anchor Books
- Bóasdóttir, S. A. (2010). "Sex eller celibat? Kristendomen och synen på sexualitet". Geels, A. & Roos, L. (red.) *Sex – för Guds skull: Sexualitet och erotik i världens religioner*. Lund: Studentlitteratur AB, s. 49–70
- Boréus, K. (2017). "Texter i vardag och samhälle". Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2:3 uppl. Stockholm: Liber, s. 157–175
- Boréus, K. (2017). "Diskursanalys". Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2:3 uppl. Stockholm: Liber, s. 176–190
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2012) *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4:1 uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB
- Forbes, B. D. (2005). "Introduction: Finding religion in unexpected places". Forbes, B. D. & Mahan, J. H. (red.) *Religion and popular culture in America*. Los Angeles: University of California Press. s. 1-20
- Geels, A. & Roos, L. (2010). "Inledning". Geels, A. & Roos, L. (red.) *Sex – för Guds skull: Sexualitet och erotik i världens religioner*. Lund: Studentlitteratur AB, s. 7–26
- Hirdman, Y. (2016). *Genus – om det stabilas föränderliga former*. 2:6 uppl. Stockholm, Liber
- Hjarvard, S. (2012). "Three forms of mediatized religion: Changing the public face of religion". Hjarvard, S. & Lövheim, M. (red.) *Mediatization and religion*. Göteborg: Nordicom, s. 21-44
- Hulsether, M. D. (2005). "Like a sermon: Popular religion in Madonna videos". Forbes, B. D. & Mahan, J. H. (red.) *Religion and popular culture in America*. Los Angeles: University of California Press. 75-98
- Iwamura, J. N. (2005). "The oriental monk in American popular culture". Forbes, B. D. & Mahan, J. H. (red.) *Religion and popular culture in America*. Los Angeles: University of California Press. s. 25-43
- Knight, J. S. (2005). "Re-mythologizing the divine feminine in *The da Vinci Code* and *The secret life of bees*". Forbes, B. D. & Mahan, J. H. (red.) *Religion and popular culture in America*. Los Angeles: University of California Press. s. 56-74
- Lindgren, S. (2014). *Populärkultur: Teorier, metoder och analyser*. 2:4 uppl. Malmö: Liber AB
- Lynch, G. (2005). *Understanding theology and popular culture*. Oxford: Blackwell Publishing
- Löheim, M. & Nordin, M. (2015). *Sociologiska perspektiv på religion i Sverige*. Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Malterud, K. (2014). *Kvalitativa metoder i medicinsk forskning: en introduction*. Lund: Studentlitteratur AB
- Roos, L. (2010). "Judendomen – en väg till helighet och helhet". Geels, A. & Roos, L. (red.) *Sex – för Guds skull: Sexualitet och erotik i världens religioner*. Lund: Studentlitteratur AB, s. 27–48

- SAOB (1945). *Mystik*. *Svenska Akademiens Ordbok*.
<https://www.saob.se/artikel/?seek=mystik&pz=1> (Hämtad 2018-06-09)
- Strindberg, T.L. *Kvinnor i bibeln – Kvinnor i nya testamentet – Marta*. Allt om bibeln. www.alltombibeln.se/bibelfakta/marta.htm (Hämtad 2018-06-09)
- Sky, J. (2009). *Genus och religion*. Stockholm: Bokförlaget Natur & Kultur
- Thompson, R. J. (2005). "Consecrating consumer culture: Christmas television specials". Forbes, B. D. & Mahan, J. H. (red.) *Religion and popular culture in America*. Los Angeles: University of California Press. s. 44-55